

**ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

Մարզկենտրոնը՝
ք. Արտաշատ

Տարածաշրջանները՝
Արարատ
Արտաշատ
Մասիս

Քաղաքները՝
Արտաշատ
Մասիս
Արարատ
Վեդի

Տարածքը	2 090 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, %	7.0
Համայնքներ	95
Քաղաքներ	4
Գյուղեր	95
Բնակչության թվաքանակը 2019 թ. տարեսկզբի դրությամբ	256.7 հազ. մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	72.2 հազ. մարդ
գյուղական	184.5 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ.,%	8.7
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ.,%	28.1
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	156 558.6 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	24 977.4 հա

Մարզի տարածքում է գտնվում Խոսրովի պետական արգելոցը (ծովի մակերևույթից 1 600 - 2 300 մ բարձրության վրա):

Արարատի մարզը հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Արցախ ավտոմայրուղին և Երևան-Երասխ երկաթուղին:

2018թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատ-վածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 13.1%,
- գյուղատնտեսություն՝ 14.0%,
- շինարարություն՝ 5.8 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 3.9 %,
- ծառայություններ՝ 1.7 %:

Տնտեսության հիմքը գյուղատնտեսությունն է: Այն հիմնականում մասնագիտացած է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ծախսային արտադրատեսակների, խմիչքների արտադրություններն են, ինչպես նաև հիմնային մետաղների արտադրությունը այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ արդյունաբերության հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

- ա) սննդամթերքի և խմիչքների արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների արտադրություն),
- բ) ծխախոտային արտադրատեսակների (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),
- գ) հիմնային մետաղների արտադրություն
- դ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Արտաշատ քաղաքը (2019թ. տարեկզբին՝ 19.4 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 30 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և խմիչքների արտադրությունը (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (կղմինդրի, աղյուսի և թրծված կավից շինարարական արտադրատեսակների, բնական քարերից երեսպատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը բուսաբուծությունն է:

Արարատ քաղաքը (2019թ. տարեսկզբին՝ 20.4 հազ. մարդ) գտնվում է Երևանից 47 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեդի քաղաքը (2019 թ. տարեսկզբին՝ 11.8 հազ. մարդ) գտնվում է Վեդի գետի աջ ափին, Երևանից 48 կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսպատման նյութերի, էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասսաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը դաշտավարությունն է:

Մասիս քաղաքը (2019 թ. տարեսկզբին՝ 20.6 հազ. մարդ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում սննդամթերքի արտադրությունը (մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում), թղթի և թղթային արտադրատեսակների արտադրությունը և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

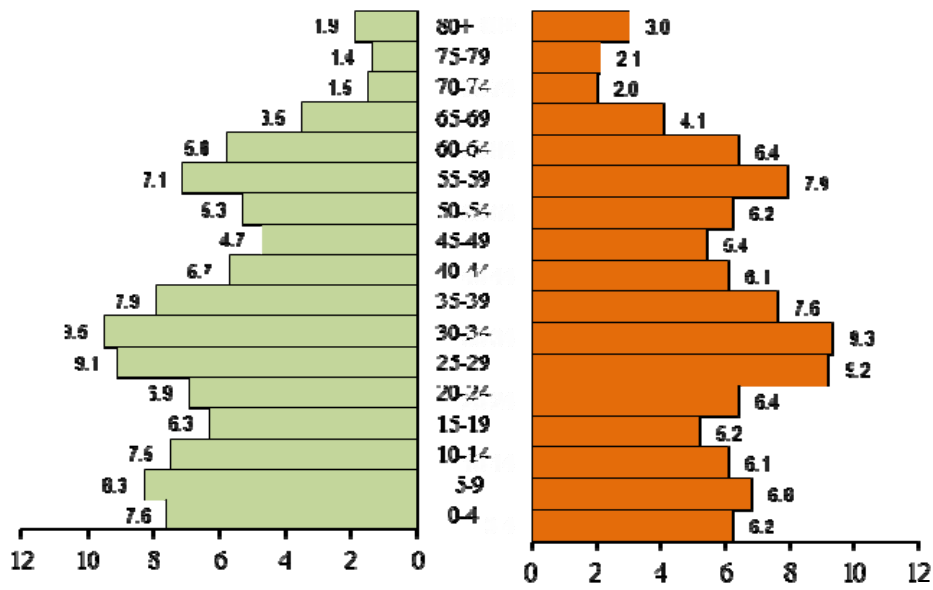
ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

%

տղամարդ -123 736

տարիք

կին -132 952

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2014	2015	2016	2017	2018
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 184	1 446	1 557	1 623	1 821
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	1 037	1 272	1 381	1 449	1 638
կրպակներ	75	78	76	75	74
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1
սպառողական ապրանքների շուկաներ	3	4	4	4	4
առևտրի այլ օբյեկտներ	68	91	95	94	104

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2014	2015	2016	2017	2018
Պետական նախադպրոցական	77	77	78	80	78
Պետական հանրակրթական	112	112	112	112	112
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	23	22	21	21	22
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	1	1	1	1	3
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	4	4	4	4	4

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
Արտաշատ	19 406
Մասիս	20 576
Արարատ	20 421
Վեդի	11 762

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

² ՀՀ քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

ԳՅՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Արտաշատի տարածաշրջան		
1	Աբովյան	1 385
2	Ագատավան	2 922
3	Այգեգարդ	2 948
4	Այգեկատ	1 444
5	Այգեստան	2 447
6	Արաքսավան	859
7	Արևշատ	2 271
8	Բերդիկ	852
9	Բերքանուշ	1 876
10	Բաղրամյան	1 776
11	Բարձրաշեն	1 546
12	Բյուրավան	1 257
13	Բուրաստան	1 951
14	Գետազատ	2 002
15	Դալար	2 426
16	Դեղձուտ	982
17	Դիմիտրով	1 148
18	Դիտակ	679
19	Դվին	2 874
20	Ոստան	3 088
21	Զրաշեն	1 697
22	Կաթավաբերդ	-
23	Հովտաշեն	1 072
24	Հնաբերդ	578
25	Լանջազատ	1 352
26	Վերին Դվին	1 849
27	Վերին Արտաշատ	3 961
28	Վարդաշեն	544
29	Կանաչուտ	1 288
30	Մասիս	1 470
31	Քաղցրաշեն	3 077
32	Մխչյան	4 914
33	Մրգավետ	2 445
34	Մրգավան	1 751
35	Մրգանուշ	1 219
36	Շահումյան	4 189
37	Նարեկ	1 232
38	Նորաշեն	3 597
39	Նշավան	1 434

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 955 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2019թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +11.6%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ.հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Արարատի տարածաշրջան		
1	Ավշար	5 194
2	Արայեզ	2 487
3	Արարատ	8 185
4	Արմաշ	2 594
5	Այգավան	4 290
6	Գինեվետ	672
7	Գոռավան	2 634
8	Դաշտաքար	569
9	Երասխ	892
10	Եղեգնավան	1 443
11	Զանգակատուն	1 178
12	Շաղափ	927
13	Ոսկետափ	5 023
14	Պարույր Սևակ	479
15	Ուրցալանջ	157
16	Ուրցաձոր	3 152
17	Լանջառ	227
18	Լանջանիստ	140
19	Լուսառատ	2 674
20	Լուսաշող	654
21	Նոյակերտ	1 940
22	Նոր կյանք	2 614
23	Նոր ուղի	885
24	Մուրենավան	2 589
25	Միսավան	2 181
26	Տափերական	4 012
27	Տիգրանաշեն	150
28	Վարդաշատ	183
29	Վանաշեն	2 535
30	Փոքր Վեդի	3 290
Մասիսի տարածաշրջան		
1	Ագատաշեն	747
2	Այնթափ	9 607
3	Արբաթ	1 784
4	Արգավանդ	1 858
5	Արևաբույր	1 260
6	Գեղանիստ	2 947
7	Գետափնյա	1 480
8	Դաշտավան	2 143
9	Դարակերտ	2 705
10	Դարբնիկ	1 242
11	Զորակ	1 991
12	Խաչփառ	2 046
13	Հայանիստ	2 384
14	Հովտաշատ	3 996
15	Ղուկասավան	2 030
16	Մարմարաշեն	3 456
17	Նիգամի	1 210
18	Նորաբաց	2 440
19	Նորամարգ	2 054

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ.հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
20	Նոր Խարբերդ	7 246
21	Նոր Կյուրին	1 089
22	Զրահովիտ	1 109
23	Ռանչպար	1 202
24	Սայաթ -Նովա	2 160
25	Միս	1 475
26	Սիփանիկ	578

**ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2018թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 173	4 827
Ծնվածներ, մարդ	127	60	67
Մահացածներ, մարդ	85	43	42
Ամուսնություններ	46	X	X
Ամուսնալուծություններ	9	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	34.1	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	262	126	136
հանրակրթական	1 360	650	710
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	133	89	44
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	12	3	9
միջին մասնագիտական	46	24	22
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	35 196
Մարզիկներ, մարդ	48	4	44
Զբաղվածներ, մարդ	3 842	1 697	2 145
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	1	1	0.0
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	-
գիտության թեկնածուներ	0.3	0.3	0.0
ուսուցիչներ	102	92	10
բժիշկներ	17
միջին բուժանձնակազմ	39
Գործազուրկներ, մարդ	419	177	242
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 391	815	576
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	290	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	11 339
թատրոն	640
համերգ	-	-	-
թանգարան	706
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	52	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	26	X	X
միջին ծանրության	18	X	X
ծանր	7	X	X
առանձնապես ծանր	1	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: